

ОСНОВНІ ВИСТУПИ І ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДО 15-РІЧЧЯ МЕЗИНСЬКОГО НПП

МЕЗИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ – СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД ЧЕРЕЗ ВІДКРИТТЯ ТА ПРИРОДНІ РЕКОРДИ

*Карпенко Ю. О., начальник науково-дослідного відділу,
Мезинський національний природний парк, с. Деснянське
mezinpark@gmail.com*

П'ятнадцять років тому, 10 лютого 2006 року, Указом Президента України створено Мезинський національний природний парк. Увесь цей час природний парк гармонійно поєднує такі важливі функції як збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, з одного боку, та створення умов для відпочинку населення та розвитку рекреації – з іншого, оскільки регіон, де розташований парк, багатий на археологічні та історико-культурні пам'ятки та відомий за межами Чернігівщини завдяки Мезинській палеолітичній стоянці мисливців на мамонта.

Мезинський НПП є одним із найбільших і найважливіших заповідних об'єктів області, що підтверджує його особливу роль у розв'язанні стратегічних задач зі збереження біологічного і ландшафтного різноманіття та формування національної і загальноєвропейської екологічної мережі.

Територія НПП (його площа становить 31035,2 га) – це унікальний осередок біорізноманіття, де гармонійно поєднуються краса поліського краю, тисячолітня історія людства та сучасна модель збалансованого природокористування.

Даний природоохоронний об'єкт забезпечує збереження біорізноманіття та ландшафтів, займається системою моніторингу довкілля, сприяє вирішенню екологічних проблем та екокультурному спілкуванню населення. Територія НПП має значне біорізноманіття, яке налічує понад 700 видів судинних рослин та 300 видів хребетних тварин.

Ландшафти Мезинського національного природного парку перехідні – від поліських до лісостепових. Рельєф парку неоднорідний, він поєднує горбисту рівнину з широкою деснянською заплавою, переважаючими висотами 115–210 м над рівнем моря. Найвищою точкою НПП є точка висотою 213 м, південніше селища Понорниця.

На території парку проходить 53 км відрізу річки Десни, однієї з найчистіших річок Європи, та численні її правобережні притоки (річки Студінка, Хвостинка, Криска). А сімнадцять озер доповнюють його гідрологічну мережу, серед них найбільше заплавне деснянське озеро Хотинь площею понад 50 га. Шість джерел з кристалічно чистою водою, насиченою карбонатами та іншими сполуками, вгамують спрагу навіть у літній спекотний день, а за хімічним складом води можуть позмагатися з відомими марками мінеральних вод.

Клімат на території Мезинського НПП помірно континентальний: з жарким літом, м'якою зимою та теплою осінню. У ґрунтовому покриві переважають сірі лісові ґрунти, з вкrapленнями суглинкових та дерново-підзолистих. Вздовж правого берега Десни видно масивні відшарування крейди та мергелю. Деснянська долина та її правобережні притоки, балки та яри розрізають всю товщу антропогенових і палеогенових відкладів. Надзаплавні тераси представлені покладами пісків із дерновими слабопідзолистими та сірими лісовими ґрунтами.

Рослинний покрив НПП, відображаючи основні поліські риси, має особливості, що пов'язані з розміщенням регіону на східній межі Українського Полісся. Природна рослинність не зазнала значних змін в результаті діяльності людини, його ценотична різноманітність становить понад 50 рослинних асоціацій. Лісовий покрив території становить близько 40%, під луками зайнято 16%, болотами – 1%, водоймами – 3%.

Мезинський національний природний парк має велике значення для збереження видів флори та фауни, зокрема рідкісних видів. На території парку зростає понад 700 видів судинних рослин (близько 15% флори України), а його раритетна група складає 17 видів, занесених до Червоної книги України (2009), 13 видів регіональної охорони (2000) та 3 види міжнародної охорони. До Зеленої книги України занесено 10 формацій та груп асоціацій.

Цінним для даної території є наявність реліктових та древніх видів флори, серед яких 15 видів папоротеподібних. (Рис. 1–8)

Унікальним для цієї місцевості є фегоптеріс зв'язуючий (букова папороть), вид карпатського регіону. А окремі особини папороті страусового пера мають рекордну довжину листків – майже 2 м. Поширені на території парку також водяний горіх (чілім), сальвінія плаваюча, понад 10 видів орхідей, ведмежа цибуля.

Тваринний світ Мезинського НПП відзначається цінністю, значним видовим різноманіттям, та представленістю 337 раритетних видів, серед них 85 занесені до Червоної книги України (2009). Серед рідкісних видів слід зазначити такі як: джміль пахучий, вусач мускусний, жук-олень, стерлядь, лелека чорний, журавель сірий, зміїїд, горностаї, видра річкова. На широких деснянських просторах зустрічаються гуска сіра, гуска велика білолоба, гуменник, куріпка сіра, перепел, лиска, курочка водяна, турухтан, чорниш, фіфі.

Своєрідна риса цінності та різноманітності тваринного світу національного парку полягає в тому, що тут поширені представники фауни різних ландшафтних зон. На окремих південних ділянках можна зустріти навіть павуків тарантулів та богомолів. Суттєвим фактором цієї території є наявність видів хордових, які вже зникли або майже зникли в інших регіонах України.

До складу території Мезинського НПП увійшло 8 природно-заповідних територій, серед них особливий інтерес становить ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Рихлівська дача» площею 789 га.

Рис. 1. Вужачка звичайна
(*Ophioglossum vulgatum* L.)
(окол. с. Деснянське)

Рис. 2. Голокучник дубовий
(*Gymnocarpium dryopteris* (L.)
Newm.)
(окол. с. Радичів)

Рис. 3. Страусове перо
звичайне
(*Matteuccia struthiopteris* (L.)
Tod.)
(окол. с. Мезин)

Рис. 4. Популяція
Matteuccia struthiopteris
в окол. с. Вишеньки

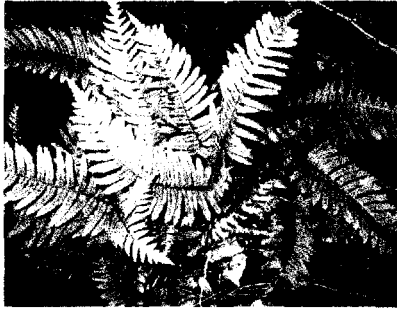

Рис. 5. Багатоніжка звичайна
(*Polypodium vulgare* L.)
(окол. с. Радичів)

Рис. 6. Багаторядник Брауна
(*Polystichum braunii* (Spenn.)
Fee)
(окол. с. Мезин)

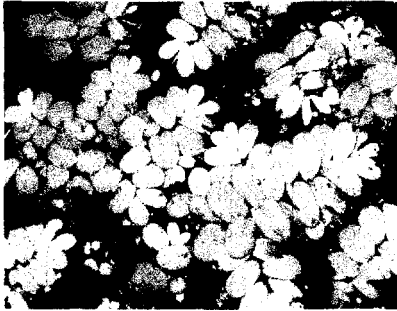

Рис. 7. Сальвінія плаваюча
(*Salvinia natans* (L.) All.)
(відрізок р. Десна,
північний кордон НПП)

Рис. 8. Багаторядник шипуватий
(*Polystichum aculeatum* (L.) Roth)
(окол. с. Розлети)

Ця територія, як справжні міні-Карпати, поєднує розгалужену яружно-балкову систему Понорницького лесового острова з ділянками листяних лісів з дуба звичайного, липи серцелистої, клена гостролистого, граба звичайного, ясеня звичайного.

Серед інших заповідних територій парку слід відзначити ландшафтні заказники місцевого значення: «Мезинська

Швейцарія», «Криничне», «Жуків яр», «Свердловський», що презентують своєрідний світ природи Подесення.

Вартими на увагу з ботанічних заповідних об'єктів є 800-річний монастирський «Цар-дуб» (у 2010 р. йому було присвоєно номінацію «Естетично цінне дерево України») та «Ялинова алея», що складається з 79 дерев ялини звичайної віком понад 100 р., висаджених на початку ХХ ст. монахами Рихлівського монастиря.

Мезинський НПП – це справжня перлина поліської природи, унікальний осередок біорізноманітності та скарбниця історії, де поєднується минуле, сучасне та майбутнє. Деснянські крутосхили, безкрайні луки та заплавні озера, мальовничі краєвиди та ширі добрі люди цього краю запрошують помандрувати загадковими стежками і маршрутами «Мезинської Швейцарії». І мандрівникові, що побував тут, хочеться повертатися сюди знову і знову – у лоно багатой історії, археології та чарівної природи.